

**Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΚΑΙ Η ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ
ΤΟΥ ΚΡΗΤΙΚΟΥ ΛΑΟΥ
(20 ΜΑΪΟΥ 1941 – 10 ΜΑΪΟΥ 1945)**

Ιωάννης Δ. Κακουδάκης
Αντιστράτηγος ε.α.
Επίτιμος Α΄ Υπαρχηγός ΓΕΣ
π. Διευθυντής της Διεύθυνσης Ιστορίας Στρατού του ΓΕΣ και
Πρόεδρος της Ελληνικής Επιτροπής Στρατιωτικής Ιστορίας του ΓΕΕΘΑ

«Αν ο ρωσικός λαός κατόρθωσε να ανατρέψει τον γερμανικό χείμαρρο, το οφείλει στον ελληνικό λαό, που καθυστέρησε τις γερμανικές μεραρχίες όλον τον καιρό που θα μπορούσαν να μας γονατίσουν. Η γιγαντομαχία της Κρήτης υπήρξε το αποκορύφωμα της ελληνικής προσφοράς».

(Απομνημονεύματα του Γ. Ζούκοφ (G. Zhukov 1896-1974), Στρατάρχη του Σοβιετικού Στρατού).

Η Μάχη της Κρήτης αποτελεί μια από τις πιο συγκλονιστικές και πρωτότυπες, παράδοξες και ένδοξες μάχες του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Στην Κρήτη έγινε η πρώτη ρωγμή στο γερμανικό μύθο για το αήττητο του Άξονα, χαρίζοντας ανάταση και ανακούφιση στο Δυτικό Κόσμο και δίνοντας θάρρος στους Ρώσους να αντιμετωπίσουν την επερχόμενη γερμανική λαίλαπα. Στην Κρήτη παίχτηκε η τρίτη πράξη του ελληνικού δράματος του έπους 1940-41, που άρχισε από τα βουνά της Ηπείρου και συνεχίστηκε στα Οχυρά της Μακεδονίας και της Θράκης.

Η κατάληψη της Κρήτης από τους Γερμανούς είχε τεράστια στρατηγική σημασία, γιατί θα αποτελούσε βάση εξόρμησης για τις δυνάμεις του Άξονα (Γερμανία - Ιταλία - Ιαπωνία) στις χώρες της Μέσης Ανατολής, στο Σουέζ, την Αίγυπτο και τη Βόρεια Αφρική, και θα εξασφάλιζε τις θαλάσσιες συγκοινωνίες μεταξύ Αλεξάνδρειας, Κύπρου και Μάλτας. Οι Γερμανοί, έπρεπε σε σύντομο χρόνο και με κεραυνοβόλες ενέργειες να καταλάβουν την Κρήτη για να συνεχίσουν τα κατακτητικά τους σχέδια προς Ρωσία, χωρίς χρονοτριβή, και να προχωρήσουν προς Μάλτα και Κύπρο. Αποφασίστηκε τελικά από τον Χίτλερ στις 25 Απριλίου με την υπ' αριθ. 28 Διαταγή με τη συνθηματική ονομασία «ΕΡΜΗΣ», μετά από πρόταση του Αντιπτεράρχου Κουρτ Στούντεντ, η κατάληψη της Κρήτης να γίνει εξολοκλήρου από τον αέρα.

Η θέληση της Μοίρας, είχε αναθέσει στην Κρήτη, στο αδούλωτο και απροσκόνητο κάστρο της λευτεριάς να κρατήσει ψηλά την ελληνική σημαία μέχρι την τελευταία στιγμή, και να δώσει όχι μόνο την τελευταία μάχη της Ελλάδας εναντίον του άξονα, αλλά και την τελευταία αντίσταση των συμμάχων.

Ο Βασιλιάς και η Κυβέρνηση της Ελλάδας με Πρωθυπουργό τον Εμμανουήλ Τσουδερό, είχε μεταβεί στην Κρήτη από τις 23 Απρ. 1941.

Η στρατιωτική κατάσταση της Κρήτης την περίοδο αυτή ήταν απελπιστική. Η V Μεραρχία, η Μεραρχία της Κρήτης, η οποία είχε μεταφερθεί από το Νοέμβριο του 1940 στο Αλβανικό Μέτωπο εναντίον των Ιταλών και παρέμενε απο-

κλεισμένη ακόμη στην Ηπειρωτική Ελλάδα. Το κενό της οργάνωσης της άμυνας της Κρήτης είχαν αναλάβει εξολοκλήρου οι Βρετανοί, χωρίς όμως να την υλοποιήσουν στο βαθμό που έπρεπε. Από το Νοέμβριο του 1940 μέχρι τον Απρίλιο του 1941 άλλαξαν έξι διοικητές του νησιού και η Κρήτη τελικά έμεινε ανοργάνωτη και ανοχύρωτη, και χωρίς οπλισμό. Επιπλέον, οι Κρητικοί είχαν παραδώσει τον προσωπικό τους οπλισμό, 50-60.000 φορητά όπλα για να εξοπλισθεί ο Ελληνικός Στρατός, υπακούοντας στην έκκληση της Κυβέρνησης.

Οι Ελληνικές Δυνάμεις της Κρήτης στις 20 Μαΐου ήταν 474 αξιωματικοί και 10.977 υπαξιωματικοί και στρατιώτες (νεοσύλλεκτοι), που είχαν μεταφερθεί από τα Κέντρα Νεοσυλλέκτων Πελοποννήσου (Ναυπλίου, Τρίπολης και Καλαμάτας) και επιπλέον κατά τη διάρκεια της γερμανικής εισβολής συγκροτήθηκαν και πολλά τμήματα πολιτοφυλακής με άοπλους και ένοπλους πολίτες (8 ΣΠ, 3 Έμπεδα Τάγματα). Στις δυνάμεις αυτές πρέπει να προσθέσουμε τη ΣΣΕ με 17 αξιωματικούς 300 Ευέλπιδες και 20 οπλίτες, και τη Σχολή Οπλιτών Χωροφυλακής Ρεθύμνου, με 16 αξιωματικούς και 900 οπλίτες.

Οι Συμμαχικές Δυνάμεις (βρετανικές- νεοζηλανδικές και αυστραλιανές) ανέρχονταν σε 1.512 αξιωματικούς και 29.977 υπαξιωματικούς και στρατιώτες. Από πλευράς μέσων υπήρχαν 151 πυροβόλα από τα οποία 62 ήταν αντιαεροπορικά και 4 αντιαρματικά, 25 ελαφρά άρματα μάχης, ΚΑΝΕΝΑ ΑΕΡΟΠΛΑΝΟ. Ο βρετανικός στόλος ήταν Ανατολικά και Δυτικά της Κρήτης Διοικητής όλων των δυνάμεων ελληνικών και συμμαχικών ήταν ο Νεοζηλανδός Υποστράτηγος Μπέρναρντ Φράυμπεργκ που είχε αναλάβει από τις 30 Απριλίου 1941 και είχε το Στρατηγείο του στον Άγιο Ματθαίο Χανίων.

Πρέπει να επισημάνουμε ότι ο στρατός της Κρήτης αποτελούμενος από ετερόκλητα συνονθυλεύματα και υπολείμματα ήττας, ήταν ανεπαρκέστατος και ανεκπαίδευτος να αντιμετωπίσει την πανίσχυρη τότε γερμανική αεροπορική δύναμη.

Οι Γερμανοί διέθεσαν αρχικά 22.750 άνδρες, 1.370 αεροσκάφη και 70 σκάφη υποστηριζόμενα από μικρό αριθμό ιταλικών αντιτορπιλικών και τορπιλακάτων. Τελικά, όμως για την κατάληψη της Κρήτης έλαβαν μέρος πάνω από 60.000 Γερμανοί με επίλεκτες μονάδες. Διοικητής όλων των Δυνάμεων εισβολής ήταν ο Γερμανός Πτέραρχος Λερ (LEOR).

Η όλη επιχείρηση με τη συνθηματική ονομασία «ΕΡΜΗΣ» σχεδιάστηκε, οργανώθηκε και εκτελέστηκε σε τρεις ομάδες και σε δύο φάσεις.

Η Α΄ Ομάδα (Δυτική) με τη συνθηματική ονομασία «Κομήτης» είχε αποστολή να καταλάβει το αεροδρόμιο Μάλεμε των Χανίων.

Η Β΄ (Κεντρική) με την ονομασία «Άρης» σε δύο Κλιμάκια να καταλάβει το μεν πρώτο τις πόλεις Χανιά - Σούδα και με το δεύτερο το Ρέθυμνο και το αεροδρόμιο της Πηγής (ανατολικά της πόλης) με επιδίωξη να συνενωθούν.

Η Γ΄ Ομάδα με την ονομασία «Ωρίων» με αποστολή να καταλάβει την Ηράκλειο και το αεροδρόμιό του.

Σε πρώτη φάση θα ενεργούσαν οι δυνάμεις της Α΄ Ομάδας (Κομήτης) και το πρώτο Κλιμάκιο της Β΄ Ομάδας (Άρης) και σε δεύτερη φάση και μετά από οκτώ ώρες θα ενεργούσε το δεύτερο κλιμάκιο της Β΄ Ομάδας (Άρης) και η Γ΄ Ομάδα (Ωρίων).

Τα κύρια αεροδρόμια που χρησιμοποιήθηκαν για την εισβολή στην Κρήτη ήταν της Κορίνθου, της Τανάγρας, των Μεγάρων, της Ελευσίνας του Ελληνικού, του Άργους κ.ά.

Ημερομηνία εισβολής αρχικά είχε καθοριστεί η 15 Μαΐου, μεταφέρθηκε στις 18, για να συμπληρωθούν τα απαραίτητα για την επιχείρηση καύσιμα των αεροπλάνων, που ανέρχονταν σε περίπου 3.535 τόνους, και τελικά, στις 20 Μαΐου, όλα ήταν έτοιμα.

ΤΡΙΤΗ, 20 ΜΑΪΟΥ 1941

Χανιά. Από της 0630 το πρωί το σύνολο της βομβαρδιστικής αεροπορίας βομβάρδιζε άγρια και ανελέητα τις περιοχές Μάλεμε - Σούδα. Κατά τις 0700 ώρα περίπου άρχισε η υποστήριξη της μαχητικής αεροπορίας, η οποία από ύψος 200-300 μέτρων με μεταφορικά αεροσκάφη και ρυμουλκούμενα ανεμοπλάνα άφηνε τους αλεξιπτωτιστές. Παράλληλα, τα αεροπλάνα δίωξης από μικρά ύψη πολυβολούσαν κάθε κινούμενο στόχο έμψυχο ή άψυχο πάνω στους δρόμους και στους αγρούς της περιοχής. Θέαμα πρωτόγνωρο για τον Κρητικό λαό. Ο ουρανός έβρεχε αλεξιπτωτιστές, έριχνε άγριους και πάνοπλους ομπρελάδες, «ουρανόπτες», όπως τους ονόμασε με τη δική του γλώσσα ο αγνός Κρητικός λαός, γιατί η λέξη αλεξιπτωτιστής του ήταν άγνωστη.

Αοπλοι και ανοργάνωτοι, οι γέροι, οι νέοι και οι γυναίκες, έδιναν το εθνικό παρόν στο πεδίο της μάχης με ότι όπλο έβρισκαν και μπορούσαν. Με παλιούς γκράδες, καραμπίνες, μαχαίρια, τσεκούρια, δρεπάνια, στυλιάρια, φυτάρια, λοστούς, ξύλα ακόμη και πέτρες. Το πλήθος των αεροπλάνων ήταν τόσο μεγάλο και πετούσε σε πολύ κλειστούς σχηματισμούς, ώστε στην κυριολεξία σκίαζαν τον αίθριο ανοιξιάτικο ουρανό της Κρήτης. Η θερμοκρασία εδάφους ήταν 38οC.

Στις 10 η ώρα η ΣΣΕ μάχεται σκληρά στα υψώματα δυτικά του Κολυμπαρίου. Οι 300 πρωτοετείς Ευέλπιδες, παλλόμενοι από συγκίνηση, διακατεχόμενοι από ακράτητο ενθουσιασμό, διαπνεόμενοι από τα υψηλά ιδανικά της πίστης, της πατρίδας και της ελευθερίας, ομόφωνα πήραν την απόφαση: *«Να πάμε και εμείς στην Κρήτη. Είμαστε έτοιμοι για κάθε θυσία»*. Έτσι, στις 20 Μαΐου 1941, οι πρωτοετείς Ευέλπιδες με τους αξιωματικούς τους αγωνίζονται με απaráμιλλο ηρωισμό, και αυτοθυσία στην περιοχή του Κολυμπαρίου, όπου σκοτώθηκαν 9 και τραυματίστηκαν πολλοί μέχρι που έριξαν και το τελευταίο φυσίγγι που είχαν.

Στον τομέα ΧΑΝΙΩΝ –ΣΟΥΔΑ μαζί με τους Αυστραλούς και Νεοζηλανδούς πολέμησε και Λόχος Κυπρίων Εθελοντών, που είχε συγκροτηθεί στην Κοκκινιά Πειραιά.

Τις απογευματινές ώρες οι Γερμανοί αλεξιπτωτιστές δημιούργησαν ένα μικρό προγεφύρωμα και κατέλαβαν μέρος του ζωτικού υψώματος 107. Τις νυκτερινές ώρες οι Νεοζηλανδοί (22ο Τάγμα Νεοζηλανδών) εγκατέλειψαν το ύψωμα και το πρωί έκπληκτοι το κατέλαβαν οι Γερμανοί αμαχητί. Από έλλειψη συντονισμού, επικοινωνιών, σύγχυσης και αδράνειας δεν έγιναν έγκαιρες ενέργειες από τους Νεοζηλανδούς για την ανακατάληψη του υψώματος. Το μοιραίο λάθος είχε γίνει. Η Μάχη της Κρήτης κρίθηκε πάνω στο ύψωμα 107 του θρυλικού αεροδρομίου Μάλεμε των Χανίων, ανεξάρτητα αν επακολούθησαν στη συνέχεια, σκληρές και πολύνεκρες μάχες εννιά ημερών. (800 ήταν οι νεκροί αλεξιπτωτιστές γύρω από το ύψωμα 107)!

Ρέθυμνο. Η πτώση των αλεξιπτωτιστών άρχισε τις απογευματινές ώρες. Οι δυνάμεις που υπεράσπιζαν το τομέα του Ρέθυμνου-Γεωργιούπολης ήταν η 19 Αυστραλιανή Ταξιαρχία το 4^ο και 5^ο ΣΠ (δύναμης 1300 και 1200 ανδρών, αντίστοιχα, το Έμπεδο Τάγμα Ρεθύμνου και η Σχολή Οπλιτών Χωροφυλακής Ρεθύμνου (16 αξιωματικοί και 900 χωροφύλακες). Είχαν πλήρη άγνοια τι συνέβαινε στα Χανιά από έλλειψη επικοινωνιών! Οι μισοί περίπου αλεξιπτωτιστές σκοτώθηκαν στον αέρα ή κατά την ώρα της προσγείωσής τους.

Ηράκλειο. Προηγήθηκε σφοδρός βομβαρδισμός τις πρωινές ώρες στο αεροδρόμιο, το λιμάνι και τις νότιες παρυφές της πόλης. Τις απογευματινές ώρες άρχισε η ρίψη των αλεξιπτωτιστών. Οι απώλειες των Γερμανών ήταν τεράστιες σε προσωπικό, χωρίς να επιτύχουν τους αντικειμενικούς τους στόχους. Έτσι, κατά την πρώτη ημέρα της Μάχης της Κρήτης ο απολογισμός ήταν απογοητευτικός για τους Γερμανούς. Κανέναν αντικειμενικό σκοπό δεν πέτυχαν, οι απώλειές τους ήταν τρομακτικές-περισσότερες από όσες είχαν μέχρι τότε οι Γερμανοί- και η αντίσταση του Κρητικού λαού υπεράνθρωπη από την πρώτη στιγμή.

ΤΕΤΑΡΤΗ, 21 ΜΑΪΟΥ 1941

Χανιά. Οι Γερμανοί έγιναν κυρίαρχοι του αεροδρομίου του Μάλεμε και άρχισαν οι αφίξεις των μεγάλων ενισχύσεων με αεροπλάνα. Αποβίβαση της 5ης Γερμανικής Ορεινής Μεραρχίας στο Μάλεμε με βαρύ οπλισμό. Ο αγώνας συνεχίστηκε με ισόποσο πείσμα, μανία, ανδρεία και αυτοθυσία και από τις δύο πλευρές. Η πλάστιγγα όμως στο Μάλεμε είχε κλίνει προς το μέρος των Γερμανών και ήδη είχε αρχίσει να κρίνεται δυσμενώς η Μάχη.

Ρέθυμνο. Οι τοπικές συγκρούσεις και οι σκληρές αντεπιθέσεις των συμμάχων συνεχίζονται με αμείωτη και ηρωική ένταση.

Ηράκλειο. Συνεχίζονται ανηλεείς βομβαρδισμοί εναντίον των ελληνοβρετανικών θέσεων άμυνας. Σφοδρές οδομαχίες από ένοπλους πολίτες που έχουν πάρει τον οπλισμό των Γερμανών, εκτοξεύονται εναντίον των 1.000 αλεξιπτωτιστών που έχουν εισέλθει στην πόλη του Ηρακλείου.

ΠΕΜΠΤΗ, 22 ΜΑΪΟΥ 1941

Οι Γερμανοί ανενόχλητοι μεταφέρουν από τον αέρα δυνάμεις και μέσα στα αεροδρόμια που εξασφάλισαν. Η πρωτοβουλία σ' όλα τα μέτωπα περιήλθε στους Γερμανούς. Παρόλα αυτά η αντίσταση συνεχίστηκε πάνω στο νησί, με γενναιότητα και στις 23 και 24 Μαΐου.

Στις 25 Μαΐου διεξάγεται η περίφημη μάχη του Γαλατά μια από τις πιο άγριες και τις πιο φονικές με 276 νεκρούς. Αγώνας σκληρός έγινε μέσα στο χωριό από άνδρες, γυναίκες, γέρους και παιδιά.

Στις 27 Μαΐου ολοκληρώθηκε από τους Γερμανούς το πελώριο προγεφύρωμα Μάλεμε - Χανιά - Σούδα.

Παράλληλα, βέβαια και στους άλλους τομείς Ρεθύμνου και Ηρακλείου οι μάχες συνεχίστηκαν με τρομακτικές απώλειες. Ήδη όμως από τις 26 Μαΐου είχε αρχίσει να εφαρμόζεται το σχέδιο των συμμάχων για την εκκένωση του νησιού από τα νότια παράλια της Κρήτης. Στις 28 Μαΐου όλα τα βρετανικά τμήματα, σύμφωνα με το σχέδιο εκκένωσης, επιβιβάστηκαν στα πλοία και απέπλευσαν προς Αίγυπτο.

Στις 29 Μαΐου οι Γερμανοί καταλαμβάνουν το Ρέθυμνο και το Ηράκλειο. Έτσι, η 29η Μαΐου για δεύτερη φορά γίνεται αποφράδα ημερομηνία για το ελληνικό γένος, γιατί την ημερομηνία αυτή και το τελευταίο προπύργιο της λευτεριάς, η Κρήτη, σκεπάζεται από τα μαύρα σύννεφα του Ναζισμού και του Φασισμού. Γιατί στις 27 Μαΐου 1941 με εντολή του Μουσολίνι αποβιβάστηκε στην Αν. Κρήτη (Σητεία) με καΐκια ένα σύνταγμα Ιταλών, προερχόμενο από τη Δωδεκάνησο, και αναπτύχθηκε στην ευρύτερη περιοχή με πολλές απώλειες.

« Η μάχη κόπασε στις 30 Μαΐου, χορτασμένη η Κρήτη από αίμα. Έπαψαν οι ουρανοί να ρίχνουν μολύβι και φωτιά, κουράστηκαν τα πολυβόλα να σκορπούν το θάνατο και μια παγωμένη σιωπή απλώθηκε πάνω στο αιματοβαμμένο Νησί».

Στα 30 Μαΐου αποχώρησε από την Κρήτη ο Στρατηγός Φράυμπεργκ και στις 31 το τελευταίο πλοίο των Βρετανών.

Οι απώλειες και από τις δυο πλευρές ήταν τρομακτικές:

ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΚΑΙ ΑΠΩΛΕΙΩΝ ΣΥΜΜΑΧΩΝ

ΑΞΚΟΙ-ΟΠΛΙΤΕΣ	ΔΥΝΑΜΗ	ΝΕΚΡΟΙ ΤΡΑΥΜΑΤΙΕΣ ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΙ	ΜΕΤΑΦΕΡΘΗΚΑΝ ΣΤΗΝ ΑΙΓΥΠΤΟ
ΕΛΛΗΝΕΣ	14.000	592	-
ΒΡΕΤΑΝΟΙ	15.603	7.774	7.289
ΝΕΟΖΗΛΑΝΔΟΙ	7.100	2.541	4.559
ΑΥΣΤΡΑΛΟΙ	6.541	3.332	3.119
ΣΥΝΟΛΟ	43.244	14.239	14.967

Οι απώλειες των Γερμανών ξεπέρασαν τους 6.000 άνδρες. Μόνο στο νεκροταφείο του Μάλεμε υπάρχουν 4.465 τάφοι. Επίσης καταστράφηκαν 350 αεροσκάφη.

Συμπερασματικά μπορεί να αναφερθεί ότι η κατάληψη της Κρήτης οφείλεται στη πλημμελή οργάνωση της άμυνας της από τους Βρετανούς, στην απουσία της Κρητικής Μεραρχίας, που θα πολεμούσε «*υπέρ βωμών και εστιών*», στην έλλειψη οργάνωσης και εξοπλισμού της πολιτοφυλακής, στην απόλυτη αεροπορική κυριαρχία των Γερμανών, στη χρησιμοποίηση των πιο επίλεκτων τμημάτων, των αλεξιπτωτιστών, στη μεγάλη έλλειψη επικοινωνιών και στη μοιραία αδράνεια των Νεοζηλανδών να αντεπιτεθούν τη νύκτα 20/21 Μαΐου για την εξάλειψη του προγεφυρώματος του Μάλεμε. Και τέλος, στην εσφαλμένη ερμηνεία των σημάτων ULTRA από τον Στρατηγό Φράυμπεργκ. Δυστυχώς, ο Στρατηγός υπήρξε άτολμος, αδρανής και διστακτικός στις ενέργειές του και είχε έμμονη την ιδέα της απόβασης των Γερμανών από τη θάλασσα στην πόλη των Χανίων και όχι από αλεξιπτωτιστές (αποθήκη στα Χανιά με 300 όπλα και παρόμοια στο Ηράκλειο και δεν είχαν διανεμηθεί - δεν κατέστρεψε τα αεροδρόμια, έστω και την τελευταία στιγμή- δεν εξασφάλισε μέσα επικοινωνιών, έστω με την

κυρία προσπάθεια, είχε δεσμευμένες δυνάμεις στις ακτές και οι αλεξιπρωτιστές αλωνίζανε στο εσωτερικό....)

Βέβαια, η Μάχη της Κρήτης υπήρξε αιματηρή για τους Γερμανούς και ανέτρεψε όλες τις προβλέψεις και τους επιχειρησιακούς τους σχεδιασμούς. Με διαταγή του Χίτλερ οι Μονάδες των αλεξιπρωτιστών μετατράπηκαν σε Μονάδες κανονικού στρατού. Καθυστέρησε 5-6 εβδομάδες η επιχείρηση εναντίον της Ρωσίας (22-6-41), η επιχείρηση «Μπαρμπαρόσα» που αρχικά είχε σχεδιαστεί για τις 15 Μαΐου.

Ο Γερμανικός χείμαρρος για πρώτη φορά ανέκοψε τη ροή του. Η Κρήτη έχασε, η ανθρωπότητα όμως κέρδισε. Η Γερμανία πέτυχε μια «πύρρειο νίκη», τη νίκη της ήττας της και «*Η Κρήτη υπήρξε ο τάφος των αλεξιπρωτιστών*». (Πτέραρχος Στούντεντ).

Ο ηθικός και κύριος συντελεστής της ιδιόμορφης και ένδοξης αυτής μάχης υπήρξε, αναμφισβήτητα, ο Κρητικός λαός, ο οποίος αντιστάθηκε με αυταπάρνηση και ηρωισμό. «*Μόνο οι πέτρες δεν σηκώθηκαν μόνες τους να μας κτυπήσουν. Κάθε έμψυχο μας πολεμούσε και μας πολεμούσε μέχρι την τελευταία του πνοή*», έλεγαν οι Γερμανοί πολεμιστές. Ωστόσο, πρέπει να παραδεχτούμε **ότι όσοι πολέμησαν στη Μάχη της Κρήτης --Έλληνες, Βρετανοί, Αυστραλοί, Νεοζηλανδοί, Γερμανοί και Κρήτες-** υπερέβησαν τους εαυτούς των σε μαχητικότητα, γενναιότητα, αποφασιστικότητα και αυτοθυσία.

Η Αντίσταση στην Κρήτη, ίσως, να είναι η πρώτη όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά και στην Ευρώπη κατά το Β΄ ΠΠ. Η αδάμαστη και απροσκύνητη ψυχή του Κρητικού λαού από τον πρώτο αλεξιπρωτιστή που έπεσε, δεν λύγισε, δεν υπέκυψε στη σκληρή γερμανοϊταλική κατοχή του νησιού του. Έτσι, από την πρώτη κιόλας μέρα οργανώθηκαν αντιστασιακές ομάδες για να προσβάλλουν τους κατακτητές και να δημιουργήσουν συνθήκες για την απελευθέρωση της Κρήτης. Στις 30 Μαΐου 1941 υπογράφηκε η συνθηκολόγηση στα Πεζά Ηρακλείου με τους Γερμανούς, από τον Υποστράτηγο Λιναρδάκη. Την ίδια ημέρα 15μελής ομάδα με αρχηγό τον σε Πολεμική Διαθεσιμότητα Ταγματάρχη Αλέξανδρο Ραφτόπουλο (Ανω Βιάννο 1889-Φυλακές Αγιάς εκτελέστηκε 3 Σεπ 1942) ίδρυσε την Εθνική Επαναστατική Επιτροπή (ΕΕΕ), και άρχισε αμέσως να μεταδίδει το πνεύμα της οργανωμένης αντίστασης.

Στις 2 Ιουνίου 1941 ορκίστηκε στην Ιερά Μονή Απανωσήφη η πρώτη Εθνική Ανταρτική Οργάνωση του Μανώλη Μπαντουβά (1897-1984), αποτελούμενη από 38 εθελοντές, που έδρασε αποτελεσματικά εναντίον των Γερμανών.

Στις 7 Ιουνίου 1941 ιδρύθηκε η Εθνική Ανταρτική Οργάνωση «Ψηλορείτης» με τους Πετρακογιώργη, Ξυλούρη Μ., Νάθενα Α. κ.ά.

Στις 15 Ιουνίου 1941 ο Συνταγματάρχης (ΠΔ) Ανδρέας Παπαδάκης, ο Ιατρός Ιωάννης Παΐζης, ο Ανδρέας Πολέντας, ο Ιωάννης Ιωαννίδης κ.ά., ίδρυσαν την Ανώτατη Επιτροπή Αγώνα Κρήτης (ΑΕΑΚ) που είχε παγκρήτιο χαρακτήρα και μεγάλη πληροφοριακή και κατασκοπευτική δραστηριότητα σ' όλη την Κρήτη

Επίσης, στις 15 Ιουνίου του 1941 ιδρύθηκε η Εθνική Ανταρτική Οργάνωση «Ψηλορείτης Ρεθύμνου» από τον Γιάννη Δραμουντάνη ή Στεφανογιάννη, ο οποίος τελικά εκτελέστηκε από τους Γερμανούς (13 Φεβ. 1944) και την αρχηγία ανέλαβε ο Μιχάλης Ξυλούρης. Η οργάνωση αυτή έδρασε στις περιοχές των Νομών Ηρακλείου και Ρεθύμνου.. Συνολικά, περίπου 420 Ανωγειανοί αντάρτες αποτελούσαν την ένοπλη ενεργή δύναμή της σ' όλη τη διάρκεια της κατοχής. Το

τίμημα της θυσίας τους ήταν πολύ μεγάλο, 150 νεκροί, 35 αγνοούμενοι, και το ολοκαύτωμα των Ανωγείων. Στο ενεργητικό της οργάνωσης αυτής εντάσσεται και η απαγωγή του Στρατηγού Κράιπτε.

Άλλες αξιόλογες αντιστασιακές οργανώσεις ήταν:

- Η Φιλική Εταιρεία (Υποστράτηγος Π. Καλομενόπουλος). Σητεία.
- Η Οργάνωση Πεδιάδας Μεσαράς (Αρχηγός Κατσιρντάκης).
- Η Εθνική Οργάνωση Πληροφοριών Δολιοφθορών Ηρακλείου (ΕΟΠΔΗ).
- Η Εθνική Οργάνωση Κρήτης (ΕΟΚ).
- Η Παγκρήτια Επαναστατική Οργάνωση (ΠΕΟ).
- Η Εθνική Ταξιαρχία Ανταρτών Παύλου Γύπαρη.
- Το Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο και Εθνικός Λαϊκός Αντιστασιακός Στρατός (ΕΑΜ-ΕΛΑΣ).
- **Το Εθνικό Στρατιωτικό Απόσπασμα Μονοφατσίου Ηρακλείου.**
- Οι Εθνικές Ανταρτικές Οργανώσεις Ανατολικής Κρήτης.
- Η Παγκρήτια Οργάνωση Ελεύθερων Νέων – Εθνική Πανελλήνια Οργάνωση Νέων (ΠΟΕΝ-ΕΠΟΝ).
- Η Εθνική Ανταρτική Οργάνωση Κ. Κεφαλογιάννη.
- Η Εθνική Οργάνωση Λευκά Όρη Γιάννη Κασιά (Ο Κασιάς πνίγηκε το 1966, στο ναυάγιο του Πλοίου «Ηράκλειο» στη Φαλκονέρα).
- Η Εθνική Ανταρτική Οργάνωση «Σατανά» (Αντώνιος Γρηγοράκης).
- Επίσης, πολλές άλλες Εθνικές Ανταρτικές Οργανώσεις δημιουργήθηκαν και έδρασαν στην Κρήτη, η ανάλυση των οποίων εκφεύγει των ορίων της παρουσίας αυτής.

Το έργο και οι δραστηριότητες των Εθνικών Αντιστασιακών Οργανώσεων εστιάζεται σε πολεμικές αντιδράσεις, στη συλλογή πληροφοριών, σε κατασκοπευτικές ενέργειες, σε δολιοφθορές, σε παρενοχλήσεις, σε καταστροφές εχθρικού υλικού, σε απαγωγές, εκτελέσεις και θυσίες με απώτερο σκοπό την απελευθέρωση της Κρήτης. Πολύ περιληπτικά θα παραθέσουμε μερικές ενέργειες και τις δραστηριότητες που έγιναν.

Η Δολιοφθορά στα Αεροδρόμια Ηρακλείου (13-14 Ιουνίου 1942), Καστελίου (5 Ιουλ. 1943, Επιχείρηση Άλμπιούμιν = το ασπράδι του αυγού, και Τυμπακίου.

Τα αεροδρόμια αυτά αποτελούσαν ζωτικά σημεία στήριξης της γέφυρας ανεφοδιασμού της 5ης Γερμανικής Στρατιάς (έδρα Θεσσαλονίκη) και του Εκστρατευτικού Σώματος «Άφρικα Κορ» της Μέσης Ανατολής. Ομάδες δολιοφθορέων από Άγγλους, Γάλλους, και Κρήτες αντάρτες, κατόρθωσαν 11-13 Ιουνίου 1942 να εξουδετερώσουν τις φρουρές, να ανατινάξουν τα αεροπλάνα που υπήρχαν, να καταστρέψουν τους διαδρόμους και τις αποθήκες καυσίμων και πυρομαχικών. Μάταια, περίμενε ο Ρόμελ ενισχύσεις, και μοιραία «ο Ρόμελ έπεσε στην Κρήτη». Αντίποινα των Γερμανών ήταν να εκτελέσουν στις 14 Ιουνίου **πενήντα άτομα**, από τα εκλεκτότερα της κοινωνίας του Ηρακλείου, στη θέση ΞΗΡΟΠΟΤΑΜΟ (Γάζι), στον ίδιο χώρο που είχαν εκτελέσει στις 3 Ιουν. 1942 άλλους 12 Ηρακλειώτες.

Δολιοφθορές στις Αποθήκες Καυσίμων – Πυρομαχικών Πεζών Ηρακλείου

Οι αποθήκες αυτές ήταν οι μεγαλύτερες στα Βαλκάνια, με πάνω από 200.000 λίτρα βενζίνη. Καθημερινά έφθαναν και έφευγαν φορτία διαμέσου των λιμανιών Ηρακλείου και Ιεράπετρας για το «Άφρικα Κορ» της Μέσης Ανατολής. Οι υπόγειες αυτές αποθήκες προσβλήθηκαν από κομμάντος και Κρήτες αντάρτες και καταστράφηκαν ολοσχερώς.

Η Μάχη της Σύμης και της Βιάννου Ηρακλείου

Όλα τα γεγονότα που προαναφέρθηκαν είχαν δημιουργήσει μια έντονη πολεμική ατμόσφαιρα στην Κρήτη. Το ηφαίστειο ήταν έτοιμο να εκραγεί. Και ο σπινθήρας δόθηκε. Στο χωριό Άγιο Βασίλη της Βιάννου, Γερμανοί επιτέθηκαν με ανήθικο σκοπό σ' ένα κορίτσι. Οι αντάρτες της περιοχής εξόντωσαν τους 2 από τους 3 Γερμανούς του Φυλακίου της Σύμης, τη νύκτα 10 προς 11 Σεπτεμβρίου 1943. Οι Γερμανοί αντέδρασαν, στέλνοντας 120 άνδρες στην Κάτω Σύμη. Η δύναμη αυτή εντοπίστηκε από τους αντάρτες, την εγκλώβισαν στη χαράδρα «Κουτσουνάρι», όπου δόθηκε σκληρή μάχη με μεγάλες απώλειες, 113 νεκρούς Γερμανούς, 82 τραυματίες και 13 αιχμαλώτους. Ως αντίποινα οι Γερμανοί από τις 14 μέχρι 22 Σεπτεμβρίου 1943, έκαψαν 13 χωριά, 300 αγροικίες των Επαρχιών Βιάννου και Ιεράπετρας, σκότωσαν από τον άμαχο πληθυσμό 509 άνδρες, γυναίκες και παιδιά και συνέλαβαν 800 ομήρους..

Η Απαγωγή του Γερμανού Στρατηγού Φον Κράιπε

Έγινε στη διασταύρωση Αρχανών Ηρακλείου και Πεζών Πασιδων, τη νύκτα της 26 Απριλίου 1944, επιστρέφοντας ο Κράιπε στη βίλα «Αριάδνη» από το Στρατηγείο του στις Αρχάνες. Οργανώθηκε από τις Βρετανικές Ειδικές Δυνάμεις με επικεφαλής τον Ταγματάρχη Πάτρικ Λη Φέρμορ και το Λοχαγό Ουίλλιαμ Στάνλεϋ Μος, με τη συμμετοχή και συνεργασία Κρητών ανταρτών και αντιστασιακών (Τυράκης, Πατεράκης, Ακουμιανάκης κ.ά.).

Για περίπου 20 ημέρες κάτω από αντίξοες συνθήκες οι απαγωγείς με τον Στρατηγό Κράιπε περιπλανήθηκαν σε δύσβατες περιοχές γύρω από τον Ψηλορείτη, και τη νύκτα 14 προς 15 Μαΐου 1944 φυγαδεύτηκε από τον όρμο «Περιστερές» Ροδακίνου για Κάιρο. Η επιχείρηση απαγωγής χαρακτηρίστηκε ως «*μία από τις πιο θεαματικές του Β΄ ΠΠ*» και είχε δραματικές επιπτώσεις στο ηθικό των γερμανικών δυνάμεων κατοχής και εκτεταμένα αντίποινα κατά του πληθυσμού της Κρήτης.

Άλλες αντιστασιακές ενέργειες – δραστηριότητες των ανταρτών της Κρήτης ήταν :

- Το εγχείρημα της Δαμάστας Ηρακλείου, όπου στις 8 Αυγούστου 1944 οι αντάρτες εξουδετέρωσαν δύο γερμανικές φάλαγγες με πολλούς νεκρούς. Αντίποινα Γερμανών 31 νεκροί.
- Η δολιοφθορά των αποθηκών καυσίμων Βουκολιών και Αλικιανού Χανίων. Αντίποινα Γερμανών 66 νεκροί.
- Το ολοκαύτωμα των χωριών Αμαρίου, Αγίου Βασιλείου και άλλων στις 22 Αυγούστου 1944.
- Η καταστροφή των Ανωγείων, «ισοπέδωση» ήταν η διαταγή του Χίτλερ, με 150 νεκρούς....

. Δυστυχώς, όταν ο άνεμος της ελευθερίας έπνευσε στην Κρήτη, το κόστος της θυσίας ήταν πολύ μεγάλο.

ΠΕΣΟΝΤΕΣ ΚΑΙ ΕΚΤΕΛΕΣΘΕΝΤΕΣ

Νομός	Άνδρες	Γυναίκες	Παιδιά
Χανίων	2.200	480	317
Ρεθύμνου	1.897	405	403
Ηρακλείου	2.045	183	129
Λασιθίου	431	50	20
Σύνολο	6.593	1.118	869

ΕΜΕΙΝΑΝ ΟΡΦΑΝΑ

Νομός	Από Πατέρα	Από Μητέρα	Τελείως
Χανίων	3.338	1.098	380
Ρεθύμνου	3.320	848	528
Ηρακλείου	3.840	1.772	484
Λασιθίου	2.017	739	549
Σύνολο	12.515	4.457	1.941

ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΕΣ ΣΠΙΤΙΩΝ

Νομός	Ολοσχερώς	Μερικώς
Χανίων	2.669	4.562
Ρεθύμνου	2.338	1.300
Ηρακλείου	6.968	4.942
Λασιθίου	938	714
Σύνολο	12.913	11.518

Η ηρωική αντίσταση του Κρητικού λαού, η ψυχική και εθνική του ανάταση, οι τραγικές στιγμές των ηρώων, υπήρξαν θετικές και καθοριστικές για την αντίσταση της Ελλάδας και πολύ ουσιαστικές για τον κοινό συμμαχικό αγώνα. Ο Κρητικός λαός παρέμεινε άγρυπνος, απροσκύνητος και υπερήφανος και κατάφερε οδυνηρά κτυπήματα στους κατακτητές. Βοήθησε τους Συμμάχους να δραπέτεύσουν από την Κρήτη, και υπέθαλψε πολλούς με κίνδυνο της ζωής του. **Ανάγκασε τους Γερμανούς να διατηρούν μεγάλες δυνάμεις (πάνω από 20000 άνδρες+ 20000 Ιταλούς) στην Κρήτη και να τις στερούν από τα άλλα μέτωπα και συνεχώς να βρίσκονται υπό πίεση.** Ιδιαίτερα, σημαντική ήταν η

προσφορά των Κρητών στον πληροφοριακό και κατασκοπευτικό τομέα, έτσι ώστε να τροφοδοτεί επαρκώς το Συμμαχικό Στρατηγείο της Μέσης Ανατολής.

Η αντίσταση της Κρήτης έδωσε τη δυνατότητα στους Άγγλους να οργανώσουν την άμυνα της Αιγύπτου. Ο ίδιος ο Άγγλος Αρχιστράτηγος Ουέιβελ έγραψε: «*Η Κρήτη έσωσε ουσιαστικά τη Μεσόγειο, γιατί καταστράφηκε το μεγαλύτερο μέρος των αεραγημάτων του εχθρού, μεγάλος αριθμός αεροσκαφών και άλλες επίλεκτες γερμανικές δυνάμεις*».

Τέλος, οι δολιοφθορές και οι καταστροφές που έγιναν στους Γερμανούς στην Κρήτη, σε ανατινάξεις αποθηκών καυσίμων, πυρομαχικών και άλλων εφοδίων, ΑΠΟΣΤΕΡΗΣΑΝ τον Ρόμελ, τον αποκαλούμενο «αλεπού της ερήμου», τα απαραίτητα καύσιμα και πυρομαχικά και δρομολόγησαν την τελική ήττα του «Άφρικα Κορ» και τη σωτηρία της Μέσης Ανατολής.

«Η Κρήτη είναι ο μικρότερος χώρος της Γης με τις μεγαλύτερες θυσίες στον συμμαχικό και απελευθερωτικό αγώνα του Β΄ΠΠ». (Γιάννης Καψάλης: Ο Ρόμελ έπεσε στην Κρήτη).

Συμπληρώνονται φέτος 76 χρόνια από την έναρξη και 70 χρόνια από τη λήξη του Β΄ΠΠ, του πιο καταστροφικού, του πιο αιματηρού και του πιο φονικού πολέμου της ανθρωπότητας. Στο πλαίσιο αυτών των επετειακών εκδηλώσεων ήθελα πολύ πυκνωτικά να αναφέρω:

Ο Β΄ΠΠ άρχισε την 1^η Σεπτεμβρίου 1939 με την εισβολή των γερμανικών στρατευμάτων στην Πολωνία και έληξε μετά από έξι χρόνια, στις 2 Σεπτεμβρίου 1945 με την «άνευ όρων» παράδοση της Ιαπωνίας στις ΗΠΑ. (πάνω στο καταδρομικό των ΗΠΑ Μισσούρι)

Στην Ευρώπη, ο πόλεμος έληξε στις 9 Μαΐου 1945, μετά από 5 χρόνια, 8 μήνες και 8 ημέρες με την, επίσης, «άνευ όρων» παράδοση της Γερμανίας, στο Reims της Γαλλίας, στους Συμμάχους (ΗΠΑ-Τρούμαν, Βρετανία-Τσόρτσιλ, Σοβιετική Ένωση-Στάλιν και Γαλλία- Ντε Γκολ).

Στις 12 Οκτωβρίου 1944 αποχώρησαν οι Γερμανοί από την Αθήνα-αυτή είναι και η επίσημη ημερομηνία της απελευθέρωσης της Ελλάδας- και στις 18 του ίδιου μήνα ήλθε η Κυβέρνηση του Γεωργίου Παπανδρέου.

Τέλος, στην Κρήτη, στη βίλα «Αριάδνη» απέναντι από την Κνωσό του Ηρακλείου, **υπογράφηκε** το τελευταίο έγγραφο της παράδοσης των γερμανικών και ιταλικών δυνάμεων στις 2230 της 9 Μαΐου 1945 και ίσχυσε από τις 1000 ώρες της 10 Μαΐου 1945 από τους: Γερμανό Υποστράτηγο Χανς Μπεντάκ, Βρετανό Αλεξάντερ Κίρκμακ και τον Έλληνα Υποστράτηγο Γεώργιο Φουντουλάκη. (Υπόψη ότι στις 8 Μαΐου είχε προηγηθεί η παράδοση των Γερμανών Ρόδου, Κω, Καλύμνου, Λέρου, και Μήλου στον Ιερό Λόχο).

Η διάρκεια της αντίστασης των Χωρών της Ευρώπης ήταν:

- **Ελλάδας 216 ημέρες, (28 Οκτ. 1940-1 Ιουν. 1941)**
- **Νορβηγίας 61**

- Γαλλίας 43
- Πολωνίας 30
- Βελγίου 18
- Ολλανδίας 4
- Γ/Β 3 ημέρες
- Δανία 12 ώρες.

Οι Χώρες, Τσεχοσλοβακία, Αυστρία, Βουλγαρία, Ρουμανία, Ουγγαρία, Αλβανία, προσχώρησαν στον Άξονα ΑΜΑΧΗΤΙ.

Στον Β΄ΠΠ, τον πόλεμο της φρίκης και του ολέθρου, έλαβαν μέρος:

- 61 κράτη
- 120 εκατ. άνδρες
- 440 χιλ. αεροπλάνα
- 5,5 εκατ. άρματα-αυτοκίνητα-λοιπά μηχανοκίνητα

Στοίχισε:

- 55 εκατ. ζωές αξιωματικών, οπλιτών και αμάχου πληθυσμού.

Για την Ελλάδα ξεπέρασαν τις 750.000. (10% του πληθυσμού της)

Να, γιατί «ο Β΄ΠΠ είναι ο πλουσιότερος σε αριθμούς πόλεμος».

Σε όλους αυτούς τους αριθμούς και κυρίως στην έκβαση του πολέμου η συμμετοχή και η συμβολή της Ελλάδας υπήρξε μεγάλη και καθοριστική.

Ο Στάλιν είπε:

« Η αποτυχία της γερμανικής εκστρατείας στη Ρωσία οφείλεται στην ηρωική αντίσταση της Ελλάδας, η οποία για δεύτερη φορά υπήρξε ο προμαχώνας του Ευρωπαϊκού πολιτισμού κατά της σύγχρονης μηχανοκίνητης βαρβαρότητας».

Ο Φραγκλίνος Ρούσβελτ, Πρόεδρος ΗΠΑ, είπε:

« Όταν όλος ο κόσμος έχασε την ελπίδα του, οι Έλληνες τόλμησαν να αμφισβητήσουν το αήττητο του γερμανικού τέρατος, υψώνοντας απέναντί του το υπερήφανο πνεύμα της ελευθερίας».

Ο Αλεξάντερ, πρώτος Λόρδος του Βρετανικού Ναυαρχείου στις 28-10-1941 είπε:

«Δεν είναι υπερβολή να πούμε ότι η Ελλάδα ανέτρεψε το σύνολο των σχεδίων της Γερμανίας και την εξανάγκασε να αναβάλει για έξι εβδομάδες την επίθεση κατά της Ρωσίας».

Σήμερα, τιμούμε την 76 επέτειο της Μάχης της Κρήτη και αποτίουμε φόρο τιμής και ευγνωμοσύνης προς όλους τους ήρωες, νεκρούς, μάρτυρες, τραυματίες και στους άμαχους αγωνιστές της θυσίας, της ελευθερίας, της ειρήνης.

Τέτοιοι επέτειοι, όπως είναι η Μάχη της Κρήτης, αποτελούν πανύψηλες ιστορικές κορυφογραμμές αείφωτες και ζείδωρες εθνικά και παγκόσμια και αξίζουν κάθε ύμνου, έπαρσης και προβολής.